

длъжността “началник на нагора-хона”, на която се назначавали най-добрите свирачи на тези инструменти, наречени *мехтари*. Подобни ансамбли имали феодалните владетели на много страни от Средна Азия, Иран, при двора на Великите Моголи в Индия. За това свидетелстват миниатюри от XV-XVI век, изобразяващи ансамбли от духови и ударни инструменти при тържествени церемонии и спортни състезания [Вызго, 1980:90-92]. Освен като дворцов оркестър, формациите с участие на *сурнай* играели ролята на градски оркестри, като *мехтарите* били прикрепени към отделни квартали и във всяка група влизали и кукловоди. Изворите описват участието на оркестри със *сурнай* в общонародните празненства в различни градове на Туркестан и Узбекистан, в театър на марионетките, театър на ръчни кукли, представления на народен цирк с въжеиграчи, акробати и фокусници. Интересни са данните за цеховата организация на музикантите и артистите в Таджикистан – начело стоял избран периодично старейшина, който приемал заявките от жителите, следял за равнопоставеното участие на музикантите, водел касата. Споменава се за обучението: всеки майстор можел да има ученици, които трябвало да представи след няколко години обучение на ежегодни публични изпити, обикновено през зимата. При получаване на положителна оценка старейшината произнасял благословия (*фатих*). След положения изпит ученикът ставал член на еснафа, получавал правото на самостоятелна изява, на поръчки и на свои ученици. Еснафът имал свой устав с молитви и легенди за произхода на музиката, както и правила за поведението на музиканта и актьора. На професията на *мехтара* се придавал божествен произход: “Мехтарликът е останал от Светия Гаврил, да бъде мир над него! Затова казват, че когато човекът слуша музика, душата му се успокоява, а любовта и радостта му се увеличават” [Вызго, 1980:157-159, 163].

За еснафска организация на зурнаджийската традиция в Югозападна България не разполагаме с подобна информация. Все пак може да се съди, че зурнаджии и тъпанджии са имали собствени, макар и нерегламентирани обединения. От извори се знае, че през XIX и XX век зурнаджийските формации са най-скъпо платените и най-престижните, наемани от заможни хора за обслужване на общински, семейни и групови празници. Най-пищните празници на тогавашния елит – еснафските *тестири* – се озвучавали от *тапаните*. Известно е, че музикантите в Македония са имали еснаф и еснафски празник на *Св. Антон*, 17 януари [Цепенков, 1972:18-26].

В съвременността еснафи с устава и празници сред зурнаджиите няма, но има съзнание за групов професионална общност. Зурнаджиите са професионалисти занаятчии, които се изхранват с музика, въпреки че в условията на социалистическата държава (1944-1989) властта не приема тяхното свирене за професия. За разминаването между представите на зурнаджии и власт за музикантска професия през годините на тоталитаризма в един от центровете на зурнаджийски професионализъм разказва гоцеделчевски свирач: “Хората работеха за 60 лева. Ние с Мути отивахме в събота – 150 лева. Даже 300 лева. Даже ни гонеха МеВеРе-то да работим. А ние бягахме от МеВеРе-то. Що ще хода за 60 лева? И това не го смятаха за професия – музикант” [А.М., с. 48]. От разказа става ясно, че зурнаджиите са високо платени с възнаграждение за едно свирене, неколкостранно по-голямо от месечна заплата. Тогавашната власт ги преследва за “нетрудови доходи”, но самите музиканти имат самосъзнание на професионалисти като част от традиционните занаятчийски общности в града (обущари, ковачи, звънчари, джамбази, музиканти и др.). Съзнанието за групов зурнаджийска професионална общност съществува и днес. За него говорят